
ANTİK OLİMPİYAT OYUNLARI VE ÖLÜM SPORU PANKREAS

Samet İKİBEŞ¹

Öz

Pankreas Antik Olimpiyat Oyunları içerisinde bir dövüş sporuydu. Bu spor dalı çok tehlikeliydi ve bu nedenle, bu dövüş sporunda çoğu uygulama serbestti. Öyleki bu sebepten dolayı rakiplerden biri müsabakada ölebiliyordu. Ama yine de Antik Yunanlı'lar bu dövüş sporunu boks kadar tehlikeli görmediler. Pankreas'ta uygulamam teknikler; parmak kırma, boğma, tekme, yumruktur. Ayrıca pankreas dövüş sporunda yasaklarda bulunuyordu. Bu yasaklar; rakibi ısırma ve gözlerini oymaktı.

Pankreas Olimpiyat Oyunlarına daha sonradan dahil edildi. Fakat sonra çok popüler bir spor oldu. Nitekim mücadelelere birçok seyirci katılıyordu. Ancak bu ilgi, Roma imparatorluğunun M.Ö. 2.yy. da Yunan Yarımadası'nı işgal etmesi ile azalmaya başladı. Fakat günümüzde pankreas'a olan ilginin artmasıyla birlikte son zamanlarda kendini modern sporlarda yeniden canlandırdı. Bu modern sporlar; MMA, Brezilya Jiu-Jitsu ve Muay Thai'dir.

Anahtar Kelimeler: Antik Olimpiyat Oyunları, Helen, Pankreas, Taktik, Spor.

¹ Arkeolog, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi. samet_ikibes@hotmail.com,
ORDIC No: 0000-0002-0116-9049.

*Makale Gönderilme Tarihi: 22 Ağustos 2019. Makale Kabul Tarihi: 11 Mayıs 2020.
Makale Türü: Araştırma Makalesi*

ANCIENT OF OLYMPIC GAMES AND THE KILLING SPORT PANKRATION

Samet İKİBEŞ

Abstract

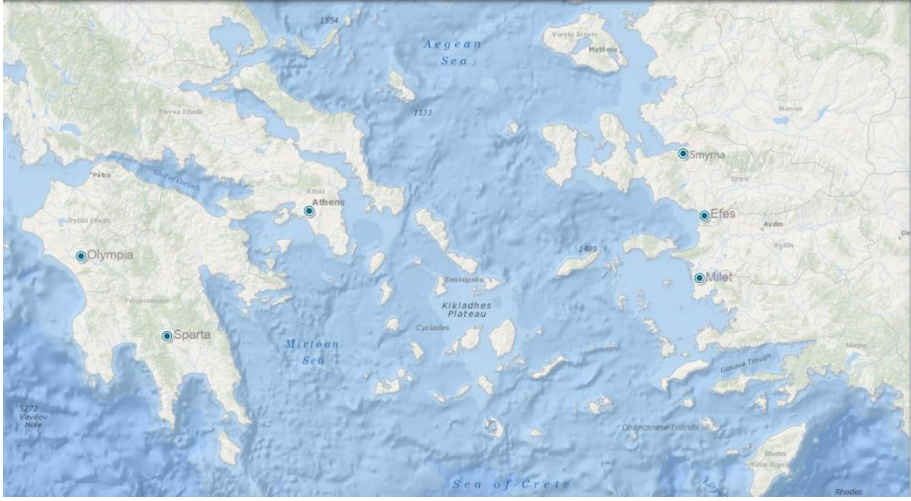
The Pancreas was a fighting sport within the Ancient Olympic Games. This sport was very dangerous and therefore most applications were free in this fighting sport. Competition could even result in the death of one of the components. However, the Ancient Greeks did not consider this fighting sport as dangerous as boxing. The techniques used in pankration were; finger breaking, choke, kick, puch vs. There were also bans in pancreas fighting sport. These bans were; to bite his opponent and gouge his eyes.

Pankration got involved later in the olympic games, but then it became a very popular sport. As a matter of fact, many spectators were participating in the struggles. But this interest, was decreased when The Roman Empire conquered Greek Peninsula in 2nd century BC. And during this period, the interest was began to decrease in pankration sport. But with increasing interest in pankration today it recently re-established itself in modern sports. These modern sports are; MMA, Brazilian Jiu-Jitsu and Muay Thai.

Keywords: Ancient Olympic Games, Helen, Pankration, Tactics, Sport.

Giriş

Antik Olimpiyat Oyunları Kıta Yunanistan'ın Mora Yarımadası; Antik Dönemdeki adı ile Peloponnesos Yarımadası'nın Kuzeybatı Bölgesinde bulunan Olimpia Kutsal Alanı'nda yapılmaktaydı (harita 1). Bu kutsal alan Antik Helen şehir devletlerinden Elis'e bağlı bir yerleşimdi.

Harita 1. Antik Helen şehir devletlerinin bazıları gösterilmektedir. (Harita: Murat Özgür Kes, 2019)

Olimpia Kutsal Alan'ı günümüz Olimpiyat Oyunları'nın temelini barındırsada, bu alanda sadece Olimpiyat Oyunları düzenlenmemektedir. Nitekim oyunlar dışında bu bölgeye oyunları izlemeye gelen seyirciler, kutsal alanda bulunan yapıları da ziyaret ediyorlardı. Bu kutsal yapı topluluğu içerisinde özellikle en önemlisi diye bileceğimiz, Dünya'nın Yedi Harikasından biri olan Zeus Tapınağı'nda bulunuyordu. Ziyaretçiler bu tapınakta Zeus'a adaklarını sunuyorlardı.

Peki, Olimpia Kutsal Alan'ında yapılan Antik Olimpiyat Oyunlarının başlama tarihi neydi? Bu soruya verilen cevaplar çeşitlilik göstermektedir. Çünkü bölgede yapılan Arkeolojik Kazılar, dönemin yazarları ve mitler bize tam olarak oyunların başlama tarihi hakkında kesin bir bilgi vermemektedir. Hatta bazı araştırmacılar tarafından ise, Antik Helen'lerin spor aktivitelerinin diğer Antik yerleşim bölgelerinden edindikleri düşünülmektedir. Bu hipotez kapsamında araştırmacılar oyunların temelini Mısır, Mezopotamya ve Anadolu spor kültürüne bağlıyorlardı (Tekin ve Tekin, 2014:127). Eğer bu oyunların başlama tarihi için sporun temeline inmemiz gerekirse insanlık

tarihini incelememiz de fayda olacaktır. Nitekim spor oluşumları için bu kadar geri bir döneme inmemizdeki amaç insanın ilk dönemlerdeki hayatta kalma becerileri ile açıklana bileceğindedir. Bu sebep doğrultusunda spor oluşumları insanların hayatta kalması için geliştirdikleri beceriler olmalı, dönemler ilerledikçe ve ticaret oluşumları arttıkça bu spor aktiviteleri Antik Helen'lere yayılmış olmalıydı. Olimpiyat Oyunları gibi büyük oyunların açıklaması ise; gelişen bu spor bilgisi ve dönemin dinsel uygulamaları ile açıklanabilirdi. Fakat bu iki sebep haricinde Antik Olimpiyat Oyunları'nın temelini askeri eğitime de dayandırılabilirdi. Olimpiyat Oyunlarının başlama tarihi konusunda ise sahip olduğumuz bilgiler doğrultusunda Antik Helen'lerden önce bu bölgelerde yaşamış olan uygarlıklardan Minos ve Miken Uygarlıklarını incelememiz gerekmektedir. Çünkü Minos Uygarlığının hem ritüel olarak hem de askeri atletizm olarak boğa oyunları ve boks etkinlikleri düzenlendiğine dair elimizde kanıtlar bulunmaktadır. Bu etkinliklerin Minos'tan Miken'e aktarıldığı da hiç şüphesiz kabul edilebilir bir gerçektir. Hatta araştırmacılarca Minos ve Miken Çağında Olimpia'da artık dinsel festivaller kapsamında sportif yarışmalar düzenlendiği de söylenmektedir (Bohus, 1986:13). Fakat Minos, Miken Çağlarından sonra oyunların M.Ö. 9. yy'da Elis kralı İphitos'un Kıta Yunanistan'ı veba ve iç savaştan nasıl kurtarılacağını öğrenmek için Delphi kayinine danıştığı söylendiği süreye kadar oyunlarda duraklama yaşanmıştır (Woff, 1999:5). Delphi kayini ile Kral İphitos'un yapmış olduğu bu karşılıklı iletişim sonucunda Delphi kayini İphitos'a sorunların giderilmesi için tekrar oyunları başlatması gerektiğini söylemiş ve kayinin vermiş olduğu cevap sonucu oyunlar tekrar başlamıştır (Woff, 1999:5). Fakat elimizdeki kayıtlar da en erken Antik Olimpiyat Oyunlarının tarihi Hippias'ın Olimpiya'daki kayıtlarına dayandırabiliyoruz. Çünkü Hippias oyunlarda kazananların listesini oluşturuyordu. Bu doğrultuda oyunlarda en erken kazananın M.Ö. 776 yılına olduğu bilgisini bize vermiş olmasında dolayı, oyunların başlama tarihini kesin kayıt olarak Hippias'a göre alıyoruz (Yıldırım, 2014:556).

Oyunların düzenlenmiş olduğu dönemler ise genellikle; ağustos ayında tahıl hasatı sonrası ile üzüm ve zeytin hasatı öncesindeki boşlukta yapılıyordu (Fagg, 1979:37). Başlangıçta oyunlar bilindiği üzere yedi gün değildi. M.Ö. 776-728'de bir gün, M.Ö. 632'de yedi gün, M.Ö. 472'de beş gün süreyle devam etmiştir (Tekin ve Tekin, 2014:129,131-132). Olimpiyat oyunlarındaki bu süre değişimi ise, büyük bir olasılık ile Helen'lerin o dönemlerde yaşamış olduğu refah ve savaş ile ilişkilendirilebilirdi. Çünkü M.Ö. 8.yy'da Antik Helen'lerin refah yüzeyi yüksek ve yayılma politikası izlemeye başladığı dönem iken M.Ö. 5. yy'da ise savaşlar ile mücadele ettiği dönem olarak tarih sahnesinde geçmiştir. Oyunların düzenlendiği yıllar dört yılda bir olmaktadır. Bu oyunlar süresince Helen coğrafyasında savaş

çıkması yasaktı. Bu duruma da kimse kolay kolay karşı çıkmıyordu. Oyunlar süresince Helen coğrafyasında barış oluyor ve bu barışa elini her şeyden uzak tutmak anlamında ‘Ekecheiria’ deniyordu (Wacker, 2004:40). Barış sayesinde tüm şehir devletlerinden sporcular Olimpia Antik Kenti’ne güvenli yollardan ulaşıyorlardı. Ayrıca Olimpiyat Oyunlarının M.Ö. 776 da başladığı ilk dönemlerde, oyunlarda tüm spor dalları bulunmamakta iken zaman ilerledikçe yeni spor dalları oyunlara katılmaktaydı.

Antik Olimpiyat Oyunları’nın sonu erme süreci anlık bir süreçte olmamış, Antik Helen’lerin kitaplara ve sanata merakının artması sonucunda bu süreç başlamıştır (Tekin ve Tekin, 2014:136). Fakat oyunların kesin sonu erme sürecinin başlangıcı M.Ö. 2. yy’da Kıta Yunanistan’ın Roma İmparatorluğuna katılma süreci sonucu başlıyor diyebiliriz. Çünkü Roma İmparatorluğu’nun oyun anlayışı ile Antik Helen’lerin oyun anlayışı birbirinden farklıydı. Helenler oyunları daha çok kutsallığa bağlarken Roma İmparatorluğu’nda yavaş yavaş bu kutsallık gözden kaybolmaya başlamıştır. Kutsallık yerine ise sadece insanları hoşnut etme anlayışı var olmuştur. Nitekim bu süreç Roma İmparatorluğu’na Hristiyanlık resmi din olarak kabul edilmesi ile daha da hız kazanmıştır. Sonuç olarak artık bu dönemde pagan inancına ait her şeye karşı çıkılmaya başlanmış, hatta olimpiyatların tanrıları onurlandırma inancına bağlı bir oyun olduğu düşüncesi ile ona da karşı çıkmıştır. Nihayetinde Antik Olimpiyat Oyunları I. Theodosius tarafından M.S. 4. yy’da süresiz bir şekilde kaldırılmıştır.

Pankreas/Pankration

Pankreas sporu Antik Olimpiyat Oyunları içerisinde sevilen ve uygulanan bir spor dalıydı. Kelime anlamı olarak ise; Pankration kelimesi Antik Helence tüm anlamına gelen ‘‘Pan’’ ile güçler anlamına gelen ‘‘Kratos’’ kelimesinden türetilmiştir (İmamoğlu ve İmamoğlu, 2018:91). Genel olarak pankreas ise bu iki kelimenin birleşmesi sonucu tam güç deniyordu. Bu dövüş sporunun tam güç olarak isimlendirilmesi olasılıkla sporda olabildiğince özgür olmalarından ve müsabakalarda kuralların azlığından kaynaklanmaktaydı. Kabul gören bilgilere göre ise pankreas spor dalı hem boks hem de güreş sporunun birleşiminden oluşmaktaydı. Böyle nitelendirilmesinin sebebi birbirleri ile mücadele eden rakipler müsabaka sırasında hem boks tekniklerini hem de güreş tekniklerini kullanması ile alakalı bir durum olmasından kaynaklanmalıydı.

Pankreas dövüş sporunun ortaya çıkması ile ilgili çeşitli teoriler bulunmaktadır. Bunlardan ilki pankreasın ortaya çıkmasında mitolojik hikayelerin etkisi olduğu düşüncesi idi. Bu teori kahraman Theseus ile Herakles mitolojilerine dayalıydı. Theseus Minataur denen yarı boğa yarı insan bir mitolojik yaratık ile Herakles ise kendisine verilen 12 işinden bir

tanesi olan Nemea aslanı ile mücadele etmiştir. Bu kahramanların böyle zorlu mücadeleleri sırasında pankreas dövüş sporu tekniklerini kullandıkları ve sonuçta pankreasın bu şekilde ortaya çıktığı düşünülmekteydi (Spivey, 2004:108.;Tausk, 2001:410). Pankreasın meydana çıkması hakkında diğer bir teori; bu spor dalının Antik Mısırlılara dayandığı düşüncesi idi. Bu hipotez kapsamında Mısırlıların gelişmiş dövüş sanatlarını buldukları sanılıyor, buna kanıt olarak ise orta krallık dönemine ait Beni-hassan mezarında bulunan duvar resimleri gösterilmekte hatta bununla da kalmayıp Antik Mısırlı tüccarlar sayesinde bu sporun Antik Helen'lere yayıldığı düşünülüyordu (resim1) (Tausk, 2001:410). Bu makale kapsamında, pankreas spor dalının ortaya çıkması hakkında değineceğimiz son teori ise; bu sporun İlk Çağ'larda insanların kendilerini korumaları gerektiğinden dolayı ortaya çıkmış olabileceği düşüncesidir. Bahsetmiş olduğumuz teoriler haricinde bu dövüş sporunun ortaya ne zaman çıkmış olabileceği ile ilgili birçok teori bulunuyordu. Fakat bu teorilerin herhangi biri bize pankreasın kesin olarak ne zaman ortaya çıktığı hakkında bir bilgi vermemektedir. Ancak bahsetmiş olduğumuz teorilerden birini savunacak olursak pankreas sporunun İlk Çağ'larda ortaya çıkmış olduğu hipotezini destekleyebiliriz. Bu hipotezin diğer teorilere göre güçlü olması; o dönemde insanların günümüzden çok daha fazla kendilerini savunmak zorunda olmaları ve kendilerini savunma ihtiyacından dolayı bu sporu ortaya çıkarmış olma ihtimalleri dolayısıyla, hiç şüphesiz diğer teorilerden daha çok baskındı.

Resim 1. Antik Mısır orta krallık dönemine tarihlenen Beni-hassan mezarına ait, güreş ve dövüş tekniklerinin gösterildiği duvar resmi. (Kaynak:<httpwww.wrestlingsbest.com>)

Antik Olimpiyat Oyunları'nın içerisinde yer alan spor dallarına pankreas sporu hemen dahil edilmemiştir. İlk olimpiyat oyunlarının başlama tarihini kesin bilgilere göre M.Ö. 776 yılını temel alırsak, pankreas dövüş sporu

oyunlara biraz daha geç bir tarihte M.Ö. 648'de yani 33. olimpiyat oyunlarında oyunlara dahil edilmiştir (Tekin ve Tekin, 2014:131). Antik Olimpiyat Oyunları içerisinde yer alan sporlar belirli günlere ayrılmış olduğundan, pankreas spor dalı ise genellikle oyunların dördüncü gününde düzenlenmekteydi (Tames, 1996:17).

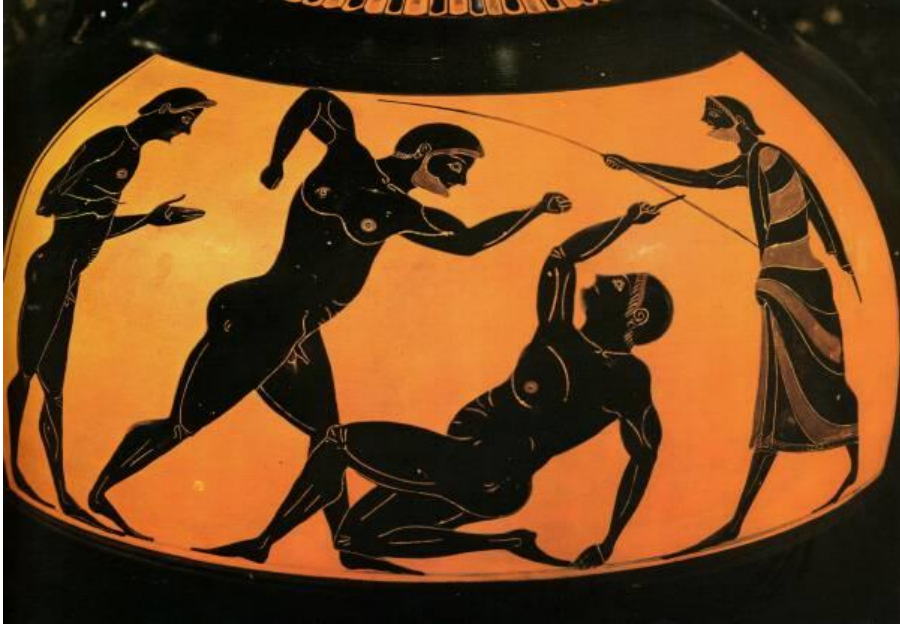
Bu dövüş sporu ile ilgili bildiklerimiz antik yazarlarca söylenenlerden, mitolojik hikayelerden ve antik dönemlerde yapılan vazo resimlerinden ileriye gitmemektedir. Bu da bize pankreas dövüş sporu hakkında sınırlı bilgiye sahip olduğumuz gerçeğini hatırlatmaktadır. Fakat uzmanlarca yapılan araştırmalar sonucu bu spor dalı ile ilgili birtakım bilgi birikimine sahip olmaktayız.

Pankreas diğer spor dallarından farklı olarak iki formdan oluşmaktaydı. Bunlar; kato pankreas ve ano pankreastı (Tausk, 2001:411). Ano pankreas mücadeleleri ayakta yapılıyordu. Dövüşçüler el ve ayaklarını ano pankreasta kullanabiliyordu. Bu kapsamda ano pankreas için bir çeşit kickboks diyebiliriz, çünkü kickboks tekniklerini ve mücadelesini andırıyordu. Fakat kickbokstan daha zararlı bir spor dalıydı. Kato pankreas ise mücadele hem ayakta hem de yerde devam edebilen bir pankreas versiyonudur. Ano pankreastan daha tehlikeli olup ve ano pankreasta yapılan tüm teknikler kato pankreasta da yapılmasına izin verilmiştir.

Mücadeleler ise ayakta, bir platform ya da arenanın içinde başlıyor ve platform etrafında herhangi bir engel bulunmamakla birlikte, buna karşın bu platformdan rakiplerden biri çıktığında dövüş tekrar başlıyordu (Woff, 1999:23.; Tausk, 2004:411). Karşılaşmalar olabildiğince sert geçiyor, hatta şair Pindaros pankreas için her şeyi yaparak rakibini yenme sporu olduğunu belirtmiştir (Middleton, 2000:16). Şair Pindaros'un sözü aslında bu sporun tehlikeli olduğunu açıklamaya yetiyor, fakat nedense Antik Helenler pankreas sporunu boks kadar tehlikeli görmüyorlardı. Antik Helenlerin böyle düşünmesine rağmen pankreas mücadelelerinde rakiplerden birinin öldüğünde görülebiliyordu. Böyle tehlikeli bir sporda yapılan müsabakaların genellikle çok çetin geçtiği için seyirciler de sporculardan her zaman zorlu bir mücadele bekliyordu. Ancak bazen sporcu rakibinden korkup kaçabiliyordu. Sporcu rakibinden korkup kaçmakta onursuz bir davranış sergilemiş oluyor aynı zamanda böyle davranan kişiler para cezasına çarptırılıyorlardı. Nitekim M.S. 25 yılında düzenlenen olimpiyat oyunlarında Alexandriyalı Saporion rakibinden korkup kaçtığı için para cezasına çarptırılmıştır (Glubok ve Tamarin, 1976:82). Olimpiyat Oyunları içerisinde her dalda olduğu gibi pankreas müsabakalarında da kazanan sporcular şehirlerine döndüklerinde büyük bir ün ve şöhret elde ediyorlardı. Bununlada yetinilmeyip ülkelerinde heykelleri dikiliyor, ölene kadar bu statüde kalıyorlar ve öldükten sonrada

bir tanrı gibi tapınım görüyorlardı. Böyle davranılmasına bir örnek ise Antik Helen şehir devletlerinden Thasos’lu Theagenes örneğini verebiliriz. Onun olimpiyatlardaki zaferlerinden dolayı Thasos’a heykelleri dikilmiş, öldükten sonra ise bir tanrı gibi tapınım görmüştür.

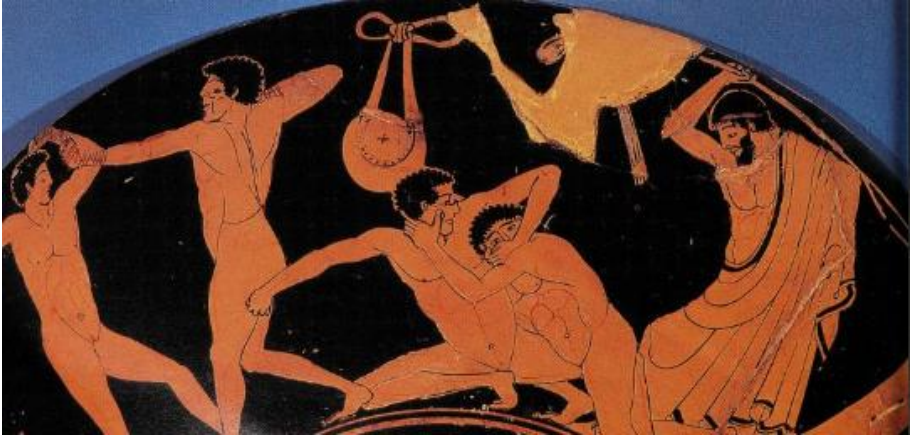
Pankreas müsabakalarında raunt ve sıklet farkı olmuyordu (İmamoğlu ve İmamoğlu, 2018:91.; Tausk, 2001:411). Bu da demek oluyor ki rakiplerden birinin boyu diğerine göre daha uzun ya da biri diğerine göre daha iri olabiliyordu. Karşılaşmaların böyle olması aslında eşitsizliğe işaret ediyordu. Hatta öyle ki müsabakaların bitiş süresi de bulunmuyordu. Mücadelelerin bitmesi için ya rakiplerden biri nakavt olmalı ya da parmağını kaldırıp teslim olduğunu belirtmeliydi (resim 2). Ayrıca rakipler boksta olduğu gibi ellerini yapılan darbelerden korumak için herhangi bir malzeme ile sarmıyorlar bu da onlara daha iyi hareket kabiliyeti ve numara yapma imkanı veriyor almasına karşın, ellerde yaralanmalarda yol açıyordu.

Resim 2. M.Ö. 530 yılına tarihlenen siyah figür panathenaik amphora üzerinde iki pankreas sporcusu betimleniyor, sağ taraftaki sporcu parmağını kaldırarak yenilgiyi kabul ettiğini göstermektedir. (Kaynak: <http://ancientolympics.arts.kuleuven.be>)

Müsabakalar esnasında ayak, tekme, kafa, yumruk, tokat, kasıklara vurma, boğma, uzuvları kırma gibi birçok uygulama pankreas sporunda serbestti. Fakat bazı yasak uygulamalar da bulunuyordu. Bu yasak uygulamalar; rakibin ağzına el sokmak, ısırma ve göz çıkarmak gibi uygulamalar bunlardan birkaçıydı (resim 3,4). Yer alan yasaklardan birini rakibine

isteyerek ya da istemeyerek uygulayan sporcu hakemler tarafından “Rhabdos” adındaki sopa ile vurularak uyarılıyordu (resim 3,4) (Tekin ve Tekin, 2014:133). Bu sopalar yalnızca uyarmak amaçlı kullanılmıyor rakipleri kışkırtmak ya da ayırmak içinde kullanılıyor olmalıydı. Müsabaka esnasında rakibin gözünü çıkarmak yasak olduğunu söylemiştik. Fakat Antik Sparta’lılar için bu uygulamalar yasak değildi, tabi bu durum Sparta’lılar için yerli festivallerde geçerli bir kuraldı (Middleton, 2000:16). Bu serbestlik Sparta’lıların almış olduğu eğitimler ile açıklanabilirdi. Nitekim Antik Sparta’lılar sürekli savaş eğitimi almış olmaları ve eğitimler sırasında göz çıkarma ve rakibi öldürücü teknikler öğrenmişlerdi. Öğrenmiş oldukları bu bilgiler pankreas spor dalı için onlara pahalıya patlamıştı. Çünkü müsabakada istemsizce bu gibi yasakları uygulayabiliyorlardı. Bu sebeplerden dolayı pankreas alanında olimpiyatlarda yer almalarına izin verilmedi.

Resim 3. M.Ö. 490-480 yıllarına tarihlenen kırmızı figür kylixden detay. Pankreas sporcusu rakibinin gözüne parmağını soktuğu için hakem tarafından uyarılıyor. (Kaynak: Middleton, 2000:16)

Resim 4. M.Ö. 480'e tarihlenen kylix parçası üzerinde betimlenen iki pankreas sporcusu. Sporculardan biri diğerinin ağzına eline soktuğundan dolayı hakem tarafından uyarılıyor. (Kaynak: Gardiner, 1987:214)

Pankreas sporunda uygulanan teknikler; bu spor dalında oldukça fazla teknik bulunmaktadır. Fakat bu tekniklerden en çok tercih edilenleri ise; rakibi boğmak, kolunu kilitlemek, ayaklarını kilitlemek ve rakibin parmaklarını kırma teknikleri tercih edilmiştir. Parmak kırma taktiğinde sporcu rakibinin ellerini yakalıyor ve bir hamle ile rakibin ellerini geriye doğru çevirip parmaklarını kırmaya çalışıyordu. Öyle ki ünlü pankreas sporcusu olan Sostratos mücadelede ilk iş rakibin parmaklarını yakalayıp onları kırmaya çalışmasından dolayı “parmak uçları” adında lakap kazanmıştır (Woff, 1999:23). Rakibin ayaklarını kilitlediği numara ise, rakibin ayaklarından birini hızlı bir şekilde yakalayıp onun ayağı ile güreştikten sonra, uygun bir pozisyonda ayağını kilitleyip rakibi pes ettirmeye dayalıydı. Nitekim pankreasçı Protesilaus tarafından bulunan topuk numarasında rakibin ayakları ile mücadeleye dayanıyordu (Gardiner, 1987:215). Kol kilitleme numarası da çok sevilen tekniklerde bir tanesiydi. Aynı zamanda eser ustaları kol kilidi yapan bir pankreas sporcusunu betimledikleri çeşitli bronz figürün örneklerini yapmayı seviyor ve bu tarz eserler Arkeolojik Kazılar sonucu çok sayıda bulunuyordu (resim 5). Kol kilitleme tekniklerinde ana amaç rakibin hızlıca kolunu ele geçirip ters yönde çevirerek rakibi acıdan pes ettirmeye çalışılmaktı. Fakat kol kilitleme işlemi yapıldığı sırada boşta olan diğer kol ile de rakibin yüzüne darbe indirile biliyordu. Resim 5'te fark edildiği gibi yerde olan pankreas sporcusu rakibinin boşta olan kolunun yumruk darbelerinden korunmak için başını ters yöne çevirmiştir. Bu spor dalında sevilin diğer bir numara rakibini boğarak nefes alışverişini kesmek ya da boğma işlemi sırasında omuriliğe uygulanan baskı sonucunda rakibi pes ettirmeye dayalı bir uygulamaydı. Bu tekniklerin en meşhurlarından bir

tanesi merdiven numarasıydı. Bu numarada rakibin arkasından sırtına atlayıp elleri ile rakibin boğazını kitler ayaklarımda rakibinin karın bölgesinde kitlemesi ile onu pes ettirmeye çalışılırdı (resim 6) (Gardiner, 1987:220). Bu numaralar haricinde sevilen numaralar arasında rakibi fırlatarak yapılan hareketlerde bulunmaktaydı. Rakibini fırlatma gerektiren bu numaralar da esasen pankreasçı ayakları yardımı ile rakibinin genellikle karın bölgesine yapılan darbe ile geriye doğru fırlatılmakta ya da karından tutarak geriye atmaktaydı.

Resim 5. M.Ö. 3. Yy.'a ait bronz heykelin Roma Dönemi mermer kopyası heykel. Kol kilidi yapan pankreas sporcusu betimlenmektedir. (Kaynak: theartgalleryintheworld.blogspot.com)

Resim 6. Tusculum antik kendinden Geç Roma dönemine ait mozaik parçası. Mozağın sağ üst bölümünde merdiven numarası yapan pankreas sporcusu betimleniyor. (Kaynak: Gardiner, 1987: 108)

Pankreas mücadelelerinin zorlu geçmesi aslında alınan eğitimlerin sıkı bir disiplin ve istikrar ile yapılmasından kaynaklanmaktadır. Bu eğitimlerin

yapıldığı yer Antik Çağ'da Agora dediğimiz şehir merkezlerinde yapılırken daha sonra spor eğitimlerinin yapılması için özel alanlar olan Gymnasion'larda yapılmıştır (Başgelen, 2009:7). Gymnasion'larda ki güreş alanı yapının merkezinde yer alan ve dikdörtgen bir şekle sahip “palestra” alanında gerçekleştiriliyordu. Bu alan toprak zemin ile kaplı olup etrafı stoalar ile çevrili oluyordu. Gymnasion'larda yapılan eğitimlerde sadece sportif aktiviteler yapılmıyor aynı zamanda müzik, edebiyat, matematik, felsefe gibi eğitimlerde yapılıyordu. Bu eğitimlerde pankreas gibi bedensel aktiviteler öğleye kadar sürer iken öğleden sonra zihinsel aktiviteler düzenleniyordu (Başgelen, 2009:8,9). Pankreas eğitimi Gymnasion'lardaki özel bölüm olan “korkykeion” denen bölümlerde yapılmakta ve bu özel bölümde yer alan içi kum ile dolu torbalara ‘korykos’ vurarak yapılmaktaydı (resim 7) (Tausk, 2001:413). Bu eğitim sırasında pankreas sporcularını pankreas spor dalını bırakan eğitimler tarafından eğitimleri yapılıyordu. Sporcular eğitimlere başlamadan önce ilk iş üzerlerine yağ sürer daha sonra antrenmanlara başlardı. Eğitim sonunda ise üzerlerindeki kumu “strigilis” denen hilal şeklinde bir yapısı bulunan metal ya da bronz parçadan yapılmış bir malzeme ile temizler ve daha sonra yıkanmaya giderlerdi (resim 8).

Resim 7. M.Ö. 4 yy.'la ait Etrüsk cista kabı üzerinde betimlenen bir pankreas sporcusunun korykos ile çalışması betimlenmektedir. (Kaynak: Howe, 1987: Plate 101)

Resim 8. İzmir Bergama Müzesinde sergilenen strigilis örnekleri (Fotoğraf: S. İKİBEŞ)

Pankreas spor dalına olan ilginin azalması Antik Olimpiyat Oyunlarına azalan ilgi ile aynı süreci izlemiştir. Nitekim Roma imparatorluğu'nun M.Ö. 2 yy. da Kıta Yunanistan'ı işgali ile birlikte olimpiyat oyunlarına gösterilen ilgisizlikten önceki paragraflarda bahsetmiştik. Bu ilgisizlik Roma İmparatorluğu'nun Hristiyanlık dinini benimsemesiyle birlikte hız kazanmış ve olimpiyat oyunlarının sonunu geçirmiş olduğundan da söz etmiştik. Sonuç olarak Olimpiyat Oyunlarına azalan ilgi pankreas sporunu da etkilemiş ve Hristiyanlık ile beraber pankreasa tam olarak ilgi kaybolmuştur. Fakat pankreas oyunlarına ilgi tekrar yakın tarihler olan 1960 ve 1970'lerde Amerika ve Avrupa'da artmaya başlamıştır (Tausk, 2001:416). Gümünüze doğru geldiğimizde ise pankreas dövüş sporu modern dövüş sanatlarını etkilemiş ve bu modern dövüş sanatlarında pankreas dövüş teknikleri uygulanmıştır. Bu dövüş sanatlarından MMA yani karma dövüş sanatları sporunu söyleyebiliriz. Çünkü MMA dövüş teknikleri pankreasta uygulanan dövüş stillerine çok benzemektedir. Bu spor yanında pankreas dövüş sporu; Brazilian Jiu-Jitsu, Muay Thai gibi sporlarının tekniklerini etkilemiş olabilirdi.

Sonuç ve Değerlendirme

Sert sporlar günümüzde nasıl popüleriteye sahip ise Antik Dönemlerde de oldukça fazla popülerliğe sahipti. Her dönemde insanların bir şiddet eğiliminde olmaları yeni sert spor dallarını doğurmuştur. Helen döneminde ise popüleritesi yüksek olan bu sert sporların başında pankreas dövüş sporu bulunmaktaydı. İnsanlar bu spor dalında gerçekleştirilen sert mücadeleleri seviyor ve bu sebep ile müsabakaları izlemeye gelen seyirci sayısı o

dönemler için inanılmaz düzeylere erişiyordu. Fakat Helen döneminden farklı bir dönem olan Roma döneminde ise pankreasın şiddeti Roma vatandaşlarını hoşnut edecek düzeyde olmaması ve Olimpiyat Oyunlarına azalan ilgi sonucu yavaş yavaş yerini o dönemler için spor diye bileceğimiz uygulamalara bıraktı. Ancak modern dönemlere geldiğimizde Helen döneminin popüler dövüş sporu olan pakration/pankreas günümüz dövüş sporlarını etkilemiş ve hatta yeniden bu Antik sporun modern dünya içerisinde tekrar doğduğunu söyleye biliriz.

Kaynakça

- Bohus, J. (1986). Sportgeschichte; Gesellschaft und Sport von Mykene bis heute, München - Wien
- Başgelen, N. (2009). Antik Çağ Kent Yaşamında Kamusal Spor Mekanları ve Anadolu Gymnasionları, İstanbul
- Chrisp, P. (2006). E. Guides Ancient Greece, London – New York
- Fagg, C. (1979). Ancient Greece, New York
- Garginer, N. E. (1987). Athletics of the Ancient World, Chicago
- Glubok, S. And Tamarin, A. (1976). Olympic Games in Ancient Greece, New York – Hagerstown
- Howe, P. T. (1957). “Sophokles, Mikon And The Argonauts”, American Journal of Archaeology 61, New Jersey, 341-350.
- İmamoğlu, M. Ve İmamoğlu, “Antik Yunanda Mücadele Sporlarının Görselleri ve Yansımaları”, G. Avrasya Spor Eğitim ve Toplum Kongresi Bildirileri, 15-18 Kasım 2018, 85-93.
- Kyle, G. D. (2016). “Antik Yunan’da Atletik Şiddet”, Aktüel Arkeoloji 51, İstanbul, 86-93.
- Middleton, H. (2000). Ancient Olympic Games, Chicago
- Pearson, A. (2004). Ancient Greece, New York
- Spivey, N. (2004). The Ancient Olympics A History, New York
- Tekin, A. Ve Tekin, G. (2014). “Antik Yunan Dönemi: Spor ve Antik Olimpiyat Oyunları”, Tarih Okulu Dergisi XVIII/ Journal of History School XVIII, İzmir, 121-140.
- Tames, R. (1996). The Ancient Olympics, Cystal Lake

S. İKİBEŞ

ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi/ Journal of Institute of Social Sciences
Cilt/Volume: 11, Sayı/Number: 1, (Nisan/April 2020): 253- 267 (Atf için/To cite).

Tausk, P. G. (2001). “Pankration” Martial Arts Of The World An Encyclopedia Volume One:A-Q, (Ed: Green, A. T.), Santa Barbara: ABC CLIO publishing.

Yıldıran, İ. (2014). “Antikiteden Moderniteye Olimpiyat Oyunları: İdealler ve Gerçekler”, Hece 210-211-212, Ankara, 55-570.

Wacker, C. (2004). Olympia. Ein Kultur Historischer Rundgang, München

Woff, R. (1999). The Ancient Greek Olympics, New York